

2009. március

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK

Március 4.	07:46 UT	első negyed
Március 11.	02:37 UT	telehold
Március 18.	17:49 UT	utolsó negyed
Március 26.	16:08 UT	újhold

A bolygók láthatósága

Merkúr: A hónap első napjaiban még megkereshető napkelte előtt a délkeleti horizont közelében, fél órával kel a Nap előtt. A hónap további részében nem látható, 31-én felső együttállásban van a Nappal.

Vénusz: A hónap első felében az esti égbolt feltűnő égiteste, hó elején három órával a Nap után nyugszik. Láthatósága ezután rohamosan romlik, 27-én már alsó együttállásban van a Nappal. Fényessége $-4,6^m$ -ról $-4,0^m$ -ra, csökken, átmérője $45''$ -ről $59''$ -re nő, fázisa $0,19$ -ről $0,01$ -re csökken, majd $0,02$ -re nő. A hónap végén már a hajnali ég alján jelentkezik, háromnegyed órával kel a Nap előtt.

Mars: Előretartó mozgást végez a Capricornus, majd az Aquarius csillagképben. Háromnegyed órával kel a Nap előtt. Megfigyelésre továbbra is kedvezőtlen helyzetben van, a keleti látóhatár közelében kereshető a reggeli szürkületben. Fényessége $1,2^m$, átmérője $4,1''$ -ről $4,3''$ -re nő.

Jupiter: Előretartó mozgást végez a Capricornus csillagképben. Hajnalban kel, alacsonyán látszik a délkeleti ég alján. Fényessége $-2,0^m$, átmérője $34''$.

Szaturusz: Folytatja hátráló mozgását a Leo csillagképben. Egész éjszaka látható, 20-án szembenállásban a Nappal. Fényessége $0,5^m$, átmérője $20''$.

Uránusz: A Nap közelsége miatt nem figyelhető meg. 13-án együttállásban a Nappal.

Neptunusz: A Nap közelsége miatt nem figyelhető meg.

Kaposvári Z.

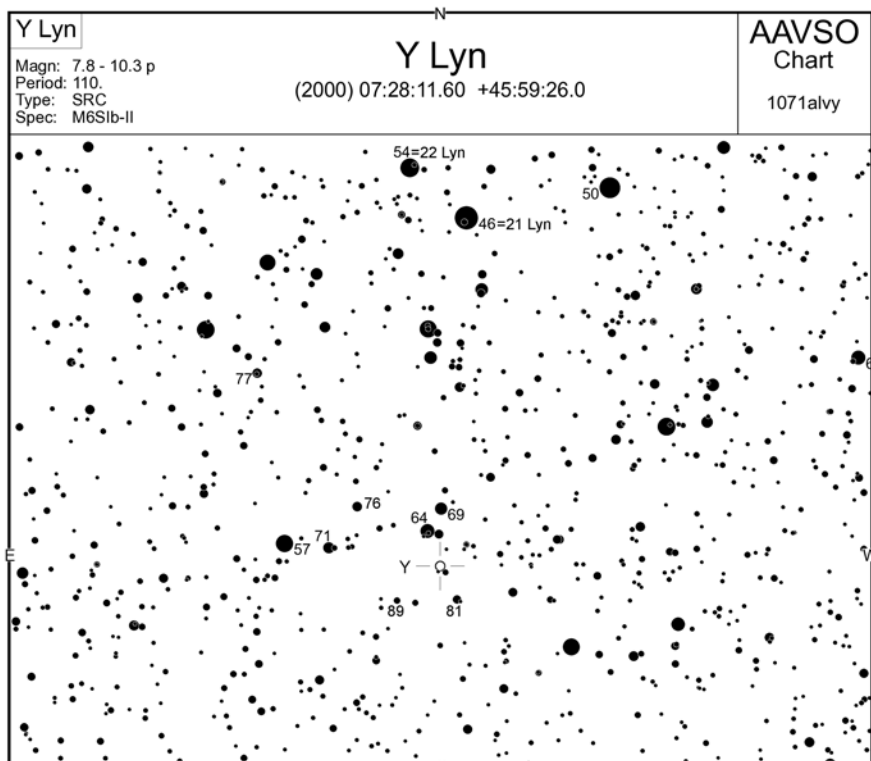
A hónap változócsillaga: Y Lyncis

Legutóbbi ajánlatunk, az SZ Lyn nagyamplitúdójú δ Scuti után maradjunk még egy kicsit a Lynx csillagképben. Nem túl sok látványos fényváltozású hagyományos amatőr célobjektum található ebben a jellegetlen konstellációban, ám közülük az Y Lyn markánsan kiemelkedik. Vörös óriáscsillag, mely vizuálisan $6,7^m$ és $8,3^m$ között pulzál félszabályos lüktetéssel, így kisebb binokulárokkal is végigkövethető az objektum teljes fényváltozása. Érdekességét az adja, hogy fűrészfogra emlékeztető fénygörbéjét két, egymástól nagymértékben különböző periódus dominálja: a lassú, de nagy amplitúdójú 1200 napos hullámzást egy alig 130 napos ingadozás egészíti ki, amivel az Y Lyn az ún. hosszú másodperiódusos félszabályos változók jellegzetes példánya (Szatmáry Károly és Vinkó József 1992-ben mutatta ki először a kétszeres periodicitást, akkor éppenséggel 16,8 évnyi magyar amatőr észlelési anyag alapján). A kétféle periodicitás oka mindmáig rejtély, egyedül a rövidebb periódus pulzációs mechanizmusokkal való magyarázata tűnik biztosnak. Rendszeres észleléssel már pár hónap alatt felfigyelhetünk a gyors, ám kisebb amplitúdójú pulzációra, pár év alatt pedig a lassú változás is kirajzolódhat számítógépünk monitorán. Heti rendszerességű észlelése kiváló belépő lehet a változózás iránt mindeddig csak távolabbról érdeklődők számára. Mellékelt térképünk az AAVSO VSP és a Tycho katalóguson alapul, a feltüntetett fényváltozási tartomány ($7,8^m$ – $10,3^m$) fotografikus értékekre vonatkozik.

(Ksl)

Márciusi mélyég-ajánlat

Ezúttal egy kisebb terület, az 52 Leonis tágabb környékének galaxisait ajánljuk

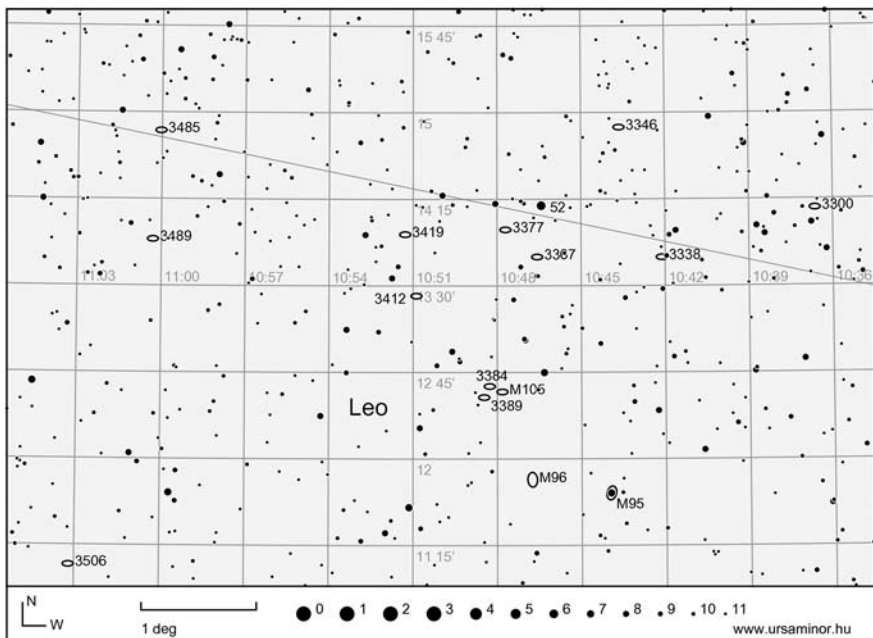

megfigyelésre. A viszonylag halvány csillag környezetében három Messier-objektumot is találunk. Az M95 és M96 gyönyörű kúllós spirál, melyekről még ma sincs jó rajz az adatbázisban. Az M105 egy fényes elliptikus rendszer, mely szép csoportot alkot az NGC

3371–72-vel. 12 magnitúdónál további négy galaxis fényesebb: az NGC 3377, 3412 és 3489 fényes lentikuláris rendszer, míg az NGC 3338 szép Sc típusú spirál. A mellékelt térkép alapján ezeket, és néhány másik, halványabb galaxist is megkereshetünk.

Kettőscsillag-ajánlat: Gemini

Csillag	RA	D	m_1	m_2	Táv.	PA	Égabrosz	
STF 860	06 ^h 11,1 ^m	24°52'	8,4 ^m	10,0 ^m	5,7"	356°	56	
STF 899	06 22,8	17 34	7,2	8,2	2,3	18	80	
STT 140-AB	06 26,6	15 31	AB	6,8	9,3	2,9	118	80
STT 143-AB	06 31,2	16 55	AB	6,3	9,4	8,0	103	80
STF 932	06 34,3	14 44		8,1	8,2	1,7	312	80
STF 981	06 55,5	30 10		8,9	8,9	1,7	134	56
WEI 14	07 12,8	15 11		7,9	8,4	2,2	162	79
STF 1083	07 25,6	20 30		7,2	8,3	6,7	45	55
BU 22	07 33,3	32 51		7,9	10,9	6,4	149	55
STT 179 (κ Gem)	07 44,4	24 23		3,7	8,2	7,1	240	55

Mindezekon kívül bátran keressük fel a Télvégi binokulár-túra c. cikkben felsorolt nyílthalmazokat és aszterizmusokat. Az idei Messier-maratonra legalkalmasabb nap: március 27.

Sánta Gábor

Március 30-án a Hold elfedi az Alcyonét (η Tau) a nappali égen

A Hold Plejád-fedéseinek jelen sorozata, mely sajnos a végéhez közeledik, 2006-ban kezdődött. Az idei második fedésre a nappali égen kerül sor, így az nem lesz igazán látványos. Javít a helyzeten, hogy a jelenség idején a Hold magasan a fejünk fölött, delelése közelében fog tartózkodni, miközben a Nap kb. 30 fok magasan lesz. A csillaghalmaz tagjai közül a legfényesebb η Tau (Alcyone) be- és kilépését valószínűleg meg lehet figyelni a Hold déli oldalán, mivel 10 cm-es és afeletti műszerekkel ilyen fényes csillagok nappali észlelése nem nehéz. A Hold közelsége is segíteni fog a csillag megtalálásában.

Nagyobb műszerekkel és nagy nagyítással néhány halványabb tag okkultációját is megfigyelhetjük. Az Alcyone többes rendszer, három távoli kísérője 6–8^m-s, így nappali észrevételük reménytelen, ám a csillagnak van egy igen közeli (0,031"), 4,6^m-s kísérője is. Észlelés során figyeljünk arra, hogy nem látunk-e fokozatos fénycsökkenést, ami a kísérő jelenlétére utal.

Snt–Szs

A március 30-i Alcyone-fedés adatai

	idő	Nap Hold CA	PA
	h m s	fok fok	o o
Belépés			
Budapest	13 34 12	34 66	30S 134
Debrecen	13 40 39	32 67	26S 138
Sopron	13 27 59	36 65	34S 129
Szeged	13 42 26	33 68	18S 146
Kilépés			
Budapest	14 13 46	29 67	-32S 196
Debrecen	14 16 27	27 66	-29S 193
Sopron	14 12 3	30 67	-35S 199
Szeged	14 7 45	29 68	-20S 184